

बाणगङ्गा नगरपालिका

स्थानीय राजपत्र

बाणगङ्गा नगरपालिका, कपिलवस्तुद्वारा प्रकाशित

खण्ड: ६

बाणगङ्गा नगरपालिका,

असार ३१, २०७९

संख्या: १

भाग-२

टोल विकास समिति गठन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७४
(संशोधन सहित, २०७९)

१. भूमिका:

सामुदायिक प्रयासमा टोलको संस्थागत, सामाजिक तथा आर्थिक विकास, स्थानीयस्तरमा सुशासन प्रवर्द्धन गर्न नगरपालिका तथा नगरोन्मुख सहरी बस्तीहरूमा

निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्र रहेका सबै घरधुरी सदस्य रहने गरी स्थानीय स्तरमा वडा समितिको मातहत तथा सहयोगीको रूपमा रहने गरी गठन गरिने टोल विकास संस्था र सो संस्थाको कामलाई व्यवस्थित गर्न बाणगंगा नगरपालिकाको मिति २०७४।०६।३१ मा स्वीकृत गरी यो कार्यविधि कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

२. उद्देश्य:

टोल विकास संस्था गठन गर्नुका मुख्य उद्देश्यहरू निम्नानुसार छन् :

१. टोल, बस्तीस्तरमा विभिन्न निकायहरूबाट प्रवाह हुने सेवामा टोलबासीको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने,
२. टोलबासीहरूमा उद्यमशीलताको विकास गराई टोलस्तरमा लघु उद्यमको सिर्जना, विकास र प्रवर्द्धन गर्ने,
३. टोल बस्तीस्तरमा समानता, समताको भावना जागृत गराउने, आपसी सद्भाव, समझदारी, समन्वय र मेलमिलाप कायम गराउने,
४. आर्थिक, समाजिक सवालमा सबै टोलबासीहरूलाई निर्णय प्रक्रियामा समान अवसर र अधिकार प्रदान गर्ने,
५. टोलको सामाजिक कार्यमा पारदर्शिता कायम गरी सुशासनलाई बढावा दिने,
६. बस्ती टोलस्तरमा सबै संस्थाहरूको प्रवेशद्वारको रूपमा टोल विकास संस्थालाई विकास गर्दै विभिन्न निकायहरूबाट सञ्चालन हुने विकास कार्यमा सहयोग पुर्याउने,
७. टोल विकास संस्थालाई वडाभन्दा तल्लो एकाइको रूपमा विकास गरी सहभागितात्मक योजना तर्जुमा, अनुगमन एवं मूल्याङ्कन प्रक्रियामा सहभागी गराउने,
८. टोलका सदस्यहरूमा गरिबीलाई निश्चित आधारमा वर्गीकरण गरी तिनीहरूको अभिलेख तयार तथा अद्यावधिक गर्ने,
९. टोलको समग्र विकासका लागि योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमामा सहभागी

गराउने ।

१०. वातावरणमैत्री तथा बालमैत्री नगर विकासका लागि आवश्यक सहयोग गर्ने ।

३. गठन:

टोल विकास संस्थाको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ :

१. बाणगंगा नगरपालिका अन्तर्गत निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्रका टोलहरूमा रहेका घरपरिवारका सदस्यहरूबाट टोल विकास संस्थाको गठन गरिनेछ । उक्त समितिले वडा समितिको मातहतमा रही कार्य गर्नुपर्नेछ ।
२. वडा समितिको अध्यक्ष वा निजले तोकेको जनप्रतिनिधीको रहोबरमा आम भेलाबाट टोल विकास समितिको कामलाई व्यवस्थित गर्न अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष, सचिव र बढिमा ५ जना सदस्य रहने गरी एक टोल विकास कार्य समिति गठन गर्नुपर्नेछ ।
३. कार्य समितिमा कम्तिमा ३३% महिलाको सहभागिता अनिवार्य हुनुपर्नेछ ।
४. समिति गठन गर्दा सम्बन्धित वडाध्यक्ष वा निजले तोकेको वडा सदस्य र वडा सचिवको रोहबरमा गठन हुनेछ ।
५. टोल विकास कार्य समितिको अवधि २ वर्षको हुनेछ सो कार्य समितिको अवधि सकिएपछि स्वतः खारेज हुनेछ ।
६. टोल विकास संस्था वडा कार्य समितिको निर्णय अनुसारको मिति, समय र स्थानमा भेला बसी भए सम्म सर्वसम्मत नभए बहुमतबाट नयाँ कार्य समितिको गठन हुनेछ । टोल विकास संस्था गठन गर्दा सम्बन्धित वडाको वडाध्यक्ष वा निजले तोकेको वडा सदस्य वा वडा सचिवको अनिवार्य उपस्थितीमा हुनुपर्नेछ ।
७. कार्य समितिमा अध्यक्ष, सचिव वा कोषाध्यक्ष मध्ये कुनै एक जना अनिवार्य रूपमा महिला हुनुपर्नेछ ।
८. टोल विकास संस्थाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष र सचिव सोही

पदमा २ कार्यकाल भन्दा बढी दोहोरीन पाउने छैनन् ।

९. टोल विकास संस्था गठन गर्दा भए सम्म टोलका सम्पूर्ण घरधुरीलाई समेट्नु पर्नेछ ।
१०. टोल विकास संस्थाको व्यवस्थापन ढाँचालाई स्पष्ट पार्न अनुसूचि-१ मा उल्लेखित नमूना विधानका आधारमा टोल विकास संस्थाको विधान तयार गर्नुपर्नेछ ।

४. दर्ता तथा खारेजी:

टोल विकास संस्थाको दर्ता देहाय बमोजिम हुनेछ :

१. टोल विकास संस्थाको बैठकमा सर्वसम्मत निर्णय गराई बाणगंगा नगरपालिकामा दर्ता गर्नु पर्नेछ । टोल विकास संस्थालाई नगरपालिकामा दर्ता गर्दा पेश गर्ने निवेदनको नमुना अनुसूची-२ मा उल्लेख गरिएको छ । टोल विकास संस्थाबाट निर्णय गरी दर्ताका लागि निवेदन पेश गरेमा बाणगंगा नगरपालिकाले अनुसूची-३ बमोजिमको टोल विकास संस्था दर्ता प्रमाण-पत्र प्रदान गर्नुपर्नेछ ।
२. टोल विकास संस्थाले यस कार्यविधि बमोजिमका उद्देश्य विपरीत कुनै काम गरेमा वा प्रचलित कानूनले गर्न नपाउने कार्य गरेमा वडा समितिको सिफारिसमा नगरपालिकाले टोल विकास संस्थाको दर्ता खारेज गर्न सक्नेछ । दर्ता खारेज भएपछि सो स्थानमा नयाँ टोल विकास संस्था गठन हुनेछ ।

५. टोल विकास संस्थाको काम, कर्तव्य र अधिकार:

टोल विकास संस्थाले आफ्नो टोल क्षेत्रको समग्र विकास र सदस्यहरूको हितका लागि देहायका कार्यहरू गर्नेछ :

१. टोलमा धनी, गरिबको भावना हटाई सबै सदस्यहरूलाई निर्णय प्रक्रिया र स्रोतमा समान अधिकार प्रदान गर्ने,
२. बिभिन्न सरकारी एवं गैर सरकारी निकायहरूसँग सुमधुर सम्बन्ध स्थापित गरी टोलको विकासको लागि सहजीकरण गर्ने,

३. टोलमा उद्यम विकाससँग सम्बन्धित योजनाहरू संचालन गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने,
४. टोलको विकासका लागि बिभिन्न स्रोतबाट प्राप्त स्रोतको उच्चतम् सदुपयोग गर्ने,
५. टोलको सामूहिक समस्या पहिचान गरी प्राथमिकताको आधारमा टोल विकास योजना तर्जुमा गर्ने,
६. एच.आइ.भी./एड्स, अन्धविश्वास, छाउपडी प्रथा, बाल विवाह, बहु विवाह जस्ता सामाजिक समस्याको पहिचान गरी सुधारका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
७. टोलको आर्थिक तथा सामाजिक तथ्याङ्क अद्यावधि गर्न सूचना अभिलेख राख्ने र वडा समितीलाई उपलब्ध गराउने ।
८. सहभागितात्मक योजना तर्जुमा गर्दा प्राथमिकताको आधारमा आयोजनाहरूको पहिचान गरी वडामा सिफारिस गर्ने,
९. टोलमा विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरूबाट प्राप्त योजनाहरूको अनुगमन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने,
१०. टोलमा बिभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संस्था मार्फत प्राप्त हुने कार्यक्रमहरू वडासंग समन्वय गरी टोल विकास संस्था मार्फत संचालन हुने वातावरण सिर्जना गर्ने,
११. आफ्नो वडा तथा टोललाई वातावरणमैत्री तथा बालमैत्री बनाउने खालका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,
१२. टोलमा भवन निर्माण मापदण्ड, सामाजिक सुरक्षा भत्ता आदि सामाजिक सरोकारका बिषयमा चेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,
१३. टोलमा रहेका सार्वजनिक, पर्ति, एलानी आदी जग्गाको संरक्षणमा वडा समितिलाई सहयोग गर्ने,
१४. नगरपालिकाको राजस्व परिचालनका लागि सहयोग प्रदान गर्ने,
१५. संस्थामा प्राप्त रकमको संस्थाको नीति बमोजिम रकम खर्च गर्ने, लेखा

राख्ने र लेखापरीक्षण गराउने,

१६. नगरपालिकासँग भएको समझदारी अनुसारका अन्य कार्यहरू गर्ने,
१७. टोल विकास संस्थाले योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा वडा समितिलाई सहयोग गर्ने,
१८. समन्वय र मेलमिलाप कायम गराउँदै सामाजिक ऐक्यवद्धता कायम गर्ने ।

६. टोल विकास संस्थाको कार्य समितिको बैठक

टोल विकास संस्थाको कार्य समितिको बैठक व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछ :

१. टोल विकास संस्थाका सदस्यहरूको हित, सहयोग एवं समन्वयका लागि टोल विकास संस्थाको कार्य समितिको बैठक महिनामा कम्तिमा १ पटकमा नघट्ने गरी बस्नेछ ।
२. समितिको बैठकमा वडा सचिव, वडा अध्यक्ष वा वडा अध्यक्षले तोकेको १ जना वडासदस्य अनिवार्य आमन्त्रित गर्नुपर्नेछ, आवश्यक भएमा अन्य प्रतिनिधिहरू लगायत अन्य सरोकारवालाहरूलाई समेत आमन्त्रित गर्न सकिनेछ ।
३. सचिवले संस्थाको बैठकको निर्णयहरू बैठक पुस्तिकामा लेखी प्रमाणित गराउनु पर्नेछ ।

७. टोल विकास संस्थाका कार्य समितिको पदाधिकारीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार:

टोल विकास संस्थाका कार्य समितिको पदाधिकारीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार
 - १) संस्थाको नियमित बैठक बोलाउने, बैठकका लागि मिति, समय र स्थान तोक्ने ।
 - २) बैठकको अध्यक्षता गरी बैठक संचालन गर्ने ।

- ३) बैठकमा अनुशासनको पालन गर्न लगाउने र छलफलका विषयहरू टिपोट गर्ने वा गर्न लगाउने ।
 - ४) छलफल हुँदा सबैको विचार संकलन गर्ने र सर्वसम्मत निर्णय गर्न पहल गर्ने ।
 - ५) निर्णयहरू लागू गर्ने र गर्न लगाउने ।
 - ६) विकासको कार्यमा सबैलाई समेटेर नेतृत्व प्रदान गर्ने ।
 - ७) संस्थाले आर्जन/प्राप्त गरेको नगद वा जिन्सी सामानको सुरक्षाको प्रबन्ध मिलाउने ।
 - ८) विशेष बैठकको आवश्यकता परेमा विधान बमोजिम बैठक बोलाउने ।
 - ९) कार्यविधि बमोजिम अन्य कार्यहरू गर्ने ।
 - १०) टोल विकास संस्थाले सञ्चालन गरेका योजना तथा कार्यक्रमहरूको खर्च सार्वजनिक गर्ने र खर्च सार्वजनिक गरेको प्रतिवेदन वडा समिति र नगरपालिकामा उपलब्ध गराउने ।
- (ख) संस्थाको सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार :
- १) अध्यक्षको आदेश अनुसार बैठक बोलाउने ।
 - २) एकतिहाइ सदस्यहले विशेष बैठकका लागि लिखित माग गरेमा विधान बमोजिम बैठक बोलाउने ।
 - ३) छलफलका प्रस्तावहरू संकलन गरी बैठकमा पेश गर्ने र बैठकको निर्णय लेखी निर्णय प्रमाणित गराउने ।
 - ४) संस्थाको क्रियाकलापको बारेमा सदस्यलाई जानकारी गराउने ।
 - ५) तोकिएका अन्य कार्य गर्ने ।
- ग) संस्थाका कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :
- १) संस्थाको आम्दानी र खर्चको विवरण तयार गर्ने ।
 - २) खर्चको लेखापरीक्षण गराउने ।
 - ३) बैकमा खाता संचालन गर्दा संयुक्त रूपमा खाता संचालन गर्ने ।
 - ४) संस्थाको नगद र जिन्सी सामानको जिम्मा लिई सुरक्षा गर्ने ।

(घ) संस्थाका सदस्यहको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- १) नगरपालिकासँग भएको साझेदारी पत्रमा उल्लेखित शर्त अनुसार गर्नुपर्ने कामहरू गर्ने ।
- २) संस्थाको हिसाब-किताब जाँच गर्ने ।
- ३) संस्थाका पदाधिकारीहरूले गरेका कामको मूल्याङ्कन नियमित रूपमा गर्ने ।
- ४) आवश्यकता अनुसार संस्था संचालनका लागि नीति, नियमहरू बनाउने र सो नियमहरू पालना भए नभएको हेर्ने ।
- ५) आवश्यकता अनुसार अध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्षहरूलाई सघाउने ।
- ६) तोकिएका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

८. आर्थिक व्यवस्थापन

संस्थाको आम्दानी, खर्च, नाफा, लेखा, लेखा परीक्षण लगायत आर्थिक व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछ :

क) टोल विकास संस्थाको आम्दानी

- १) विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरू, विभिन्न सामुदायिक संस्था तथा व्यक्तिहरूबाट प्राप्त हुने सहायता र अनुदान ।
 - २) टोल विकास संस्थाले आयमूलक कार्यहरू सञ्चालन गरी प्राप्त हुने आम्दानी ।
 - ३) संस्थाको विकास निर्माणका लागि टोल विकास कोषको रूपमा टोल विकास संस्थाको आम्दानीको निश्चित प्रतिशत संस्थाको निर्णयानुसार छुट्याउने रकम ।
 - ४) संस्थाले अन्य स्रोतबाट जम्मा गरेको रकम ।
- ख) खर्च
- १) संस्थाको विकास निर्माणका लागि टोल विकास कोषको रकम संस्थाको निर्णयानुसार खर्च हुनेछ ।
 - २) संस्था संचालन, व्यवस्थापन र लेखापरीक्षणका लागि गर्नुपर्ने खर्चहरू

टोल विकास संस्थाको नीति बमोजिम खर्च हुनेछ ।

- ग) नाफा
- १) टोल विकास संस्थाले आर्जन गरेको आम्दानीबाट खर्च कटाई बाँकी रहेको रकम संस्थाको नाफा मानिनेछ ।
- २) नाफा संस्थाको निर्णय अनुसार टोलको विकासका लागि खर्च गरिनेछ ।
- घ) लेखा
- संस्थाको लेखा देहाय बमोजिम हुनेछ :
- १) कोषाध्यक्षले सबै प्रकारको नगदी तथा जिन्सी आम्दानी, सम्पूर्ण विकास खर्चको विवरण, संस्थाको संचालन र व्यवस्थानमा भएको प्रशासनिक खर्चहरूको स्पष्ट लेखा राख्नुपर्दछ ।
- २) कोषाध्यक्षले राखेको आम्दानी खर्चको हिसाब टोल विकास संस्थाको बैठकमा पेश गर्नुपर्दछ ।

९. विविध:

- (क) संस्थाले आफ्नो वार्षिक आम्दानी, खर्च र विकास निर्माणका कार्यहरूको विवरण वडा कार्यालय र नगरपालिकामा समेत बुझाउनु पर्नेछ,
- (ख) यो कार्यविधि कार्यान्वयनको क्रममा कुनै बाधा अड्चन आएमा सोको नगर सभाको निर्णयानुसार बाधा अड्चन फुकाइनेछ ।
- (ग) यो कार्यविधि प्रचलित नेपालको ऐन, नियमहरूसँग बाझिएमा बाझिएका बुँदाहरू स्वतः खारेज हुनेछन् ।

अनुसूची-१

(दफा ३ को उपदफा ११ संग सम्बन्धित)

टोल विकास संस्थाको विधान

प्रस्तावना :

स्थानीय रूपमा उपलब्ध श्रम, सीप र साधन तथा अवसरहरूलाई अधिकतम परिचालन गर्दै नगरको सामाजिक तथा आर्थिक व्यवस्थालाई एकअर्काको परिपूरकको रूपमा विकसित गरी गरिबी न्यूनीकरणका प्रयासमा ठोस योगदान पुर्याउने, सहभागितात्मक योजना तर्जुमा गर्ने तथा आफ्नो टोलको समग्र विकास गर्ने वातावरण सिर्जना गर्न यो टोल विकास संस्था स्थापना गरी संचालन गर्न वाञ्छनिय भएकोले यो विधान बनाइएको छ ।

१. प्रारम्भिक : संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

(क) यो विधान टोल विकास संस्थाको विधान हुनेछ ।

(ख) यो संस्थाको नाम हुनेछ ।

(ग) यो विधान टोल विकास संस्थाको व्यापक भेलाबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

(घ) यस संस्थाको कार्यालय मा हुनेछ ।

(ङ) यस संस्थाको सिमाना देहाय बमोजिम हुनेछ :

पूर्व पश्चिम

उत्तर दक्षिण

२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस विधानमा :

१. "संस्था" भन्नाले टोल विकास संस्थालाई सम्झनुपर्छ ।

२. "विधान" भन्नाले टोल विकास संस्थाको विधानलाई सम्झनुपर्छ ।

३. "समिति" भन्नाले टोल विकास संस्थाको कार्यसमिति सम्झनुपर्छ ।

५. "बैठक" भन्नाले संस्थाको संयुक्त वा छुट्टाछुट्टै बैठक सम्झनुपर्छ ।

६. "पदाधिकारी" भन्नाले कार्यसमितिका अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष, सचिव र सदस्यहरूलाई जनाउँछ ।
७. "वडा समिति" भन्नाले सम्बन्धित वडाको वडा समिति सम्झनुपर्छ ।
८. "नगरपालिका" भन्नाले बाणगङ्गा नगरपालिकाको कार्यालयलाई सम्झनुपर्छ ।
३. दर्ता
१. टोल विकास संस्थाको बैठकमा सर्वसम्मत निर्णय गराई बाणगंगा नगरपालिकामा दर्ता गर्नुपर्नेछ ।
२. टोल विकास संस्थालाई नगरपालिकामा दर्ता गर्दा पेश गर्ने निवेदन बाणगङ्गा नगरपालिकाको टोल विकास समिति गठन सम्बन्धि कार्यविधी, २०७४ (संशोधन सहित, २०७९) को अनुसूची-२ अनुसारको ढाँचामा हुनुपर्नेछ ।
४. संगठित संस्था हुने :
 - (क) संस्थाको आफ्नो छुट्टै छाप हुनेछ । साथै संस्थाले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट कार्य गर्न सक्नेछ ।
 - (ख) संस्थाले चल-अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न सक्नेछ । तर संस्थाले आफ्नो अचल सम्पत्ति बिक्रि गर्न भने पाउने छैन । संस्था विगठन भए सो संस्थाको सम्पूर्ण चल अचल सम्पत्ति नगरपालिका/ वडा समितिमा हस्तान्तरण हुनेछ ।
४. संस्थाका उद्देश्यहरू : संस्थाको संस्थागत, सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागि देहाय बमोजिमको उद्देश्य हुनेछ :
 - (क) टोलस्तरमा सक्षम र दिगो स्वायत्त संस्थाको विकास गर्ने ।
 - (ख) टोलका ब्यक्तिहरूको आयमा बृद्धि गर्ने कार्यक्रमको संचालन गरी गरिबी न्यूनीकरणमा मद्दत पुर्याउने ।
 - (ग) स्थानीय स्तरको विकास प्रक्रियालाई दिगो र आत्मनिर्भर बनाउन स्थानीय स्तरको समुदायको व्यक्तिहरूको क्षमता विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनमा टेवा पुर्याउने ।
 - (घ) संस्थालाई सहभागितात्मक योजना तर्जुमा, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रक्रियामा सक्रिय सहभागी बनाउने ।

५. टोल विकास कार्य समितिको गठन: टोल विकास कार्य समितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ :
- (क) नगरपालिकाका नगरोन्मुख बस्तिहरूको निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्रका टोल तहमा रहेका घरपरिवारका सदस्यहरूबाट टोल विकास संस्थाको गठन गरिनेछ ।
- (ख) पहिलो पटकका लागि टोल विकास संस्थाको व्यापक भेलाबाट अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष, सचिव र आवश्यकता अनुसारका सदस्यहरू रहेको एक टोल विकास कार्य समिति गठन हुनेछ ।
- (ग) उक्त समितिमा कम्तिमा ३३% महिला अनिवार्य हुनुपर्नेछ ।
- (घ) टोल विकास कार्य समितिको अवधि २ वर्षको हुनेछ ।
- (ङ) अवधि समाप्त भएपछि दोस्रो पटक देखि क्रमश वडा समितिको सर्वसम्मत वा सो नभएमा सम्बन्धित टोल भेलाको बहुमतबाट पूर्णगठन हुनेछ ।
- (च) टोल विकास संस्थाका पदाधिकारी सोही पदमा बढीमा दुई कार्यकालसम्म रहन सक्नेछन् । पदाधिकारीको अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष वा सचिव मध्ये कम्तिमा १ जना महिला हुनुपर्नेछ ।
६. संस्थाका कार्यहरू :टोल विकास संस्थाका कार्यहरू देहाय बमोजिम हुनेछन् :
१. प्रत्येक टोलस्तरमा सम्भव भएसम्म सबै घरपरिवार सहभागी भएको टोल विकास संस्था गठन गर्ने ।
२. संस्थाका सदस्यहरूलाई उद्यमशीलतातर्फ अग्रसर गराउन आवश्यक पहल गर्ने तथा सोहि बमोजिमका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
३. टोलमा आइपरेका समस्याहरू समाधान गर्न एकअर्कामा भाइचारा सम्बन्ध कायम गरी सभ्य समाजको सिर्जना गर्ने ।
४. उपलब्ध स्रोतको समुचित परिचालन गर्दै टोलको समग्र विकासका लागि टोल विकास योजना बनाउने ।
५. एच.आइ.भी./एड्स, अशिक्षा, अन्धविश्वास, छाउपडी प्रथा, बाल विवाह, बहु विवाह, जस्ता सामाजिक समस्याका बारेमा सम्पूर्ण टोल विकास संस्थाका सदस्यहरूलाई चेतना अभिवृद्धि गर्ने ।

६. आफ्नो टोल तथा सार्वजनिक स्थलमा बृक्षारोपण गर्ने,
७. आफ्नो वडा तथा टोललाई वातावरणमैत्री तथा बालमैत्री बनाउन विविध कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।
८. टोलमा बसोवास गर्ने बासिन्दाका बीचमा भवन निर्माण मापदण्ड, सामाजिक सुरक्षा भत्ता लगायतका सामाजिक सरोकारका विषयहरूमा विभिन्न चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
९. वातावरणमैत्री स्थानीय शासनका सूचकहरूको टोलमा कार्यान्वयन गर्ने र नगरपालिका/ वडा समितिलाई सो सूचक कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने ।
१०. आफ्नो टोल बस्तीलाई नमुना बस्तीको रूपमा विकास गर्न सहयोग गर्ने ।
११. हरित शहर, उज्यालो शहर, सफा शहर र सम्पन्न तथा सभ्य शहर स्थापना अभियानमा सहयोग गर्ने ।
१२. आफ्नो क्षेत्रमा भवन संहिता तथा मापदण्डको कार्यान्वयनमा सहयोग गर्ने ।
१३. पूर्ण साक्षर, पूर्ण खोप, पूर्ण घटना दर्ता आदी अभियानमा सहयोग गर्ने ।
१४. टोलमा रहेका सार्वजनिक, पर्ति, एलानी आदि जग्गाको संरक्षणमा वडा समितिलाई सहयोग गर्ने ।
१५. संस्थाको अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष तथा सचिवको चयन सर्वसम्मतिमा वा सो नभएमा बहुमतमा गर्ने ।
१६. वडाको राजस्व वृद्धि गर्नमा सहयोग गर्ने ।
१७. वडा समितिसंग भएको समझदारी अनुसार अन्य कार्यहरू गर्ने ।
१७. वडा समितिले सञ्चालन गरेका विकास निर्माणका योजना सम्पन्न गर्न सहयोग गर्ने ।
७. सदस्यता: संस्थामा सदस्यता देहाय बमोजिम हुनेछ :
 - (क) यस विधानको उद्देश्य बमोजिम संस्थाप्रति श्रद्धा र निष्ठा राखी विधानलाई स्वीकार गर्ने स्थानीय टोलबासी यस संस्थाको सदस्य हुनेछन् ।
 - (ख) सदस्य बन्न इच्छुक नयाँ टोलबासीलाई संस्थाले तोके बमोजिम संस्थामा दरखास्त दिएमा सदस्यता प्रदान गर्न सक्नेछ ।

८. सदस्यता नरहने

देहायको अवस्थामा सदस्य रहने छैन :

(क) सदस्यको मृत्यु भएमा ।

(ख) सदस्यले दिएको सदस्यता परित्यागको लिखित निवेदन संस्थाले स्वीकृत गरेमा तर संस्थाको निर्णयउपर चित्त नबुझेमा वडा समितिमा पेश गर्नसक्रेछ र वडा समितिको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

(ग) सदस्यता शुल्क नतिरेको वा संस्थाको निर्णय पालन नगरेमा संस्थाले निर्णय गरी सम्पूर्ण सदस्यलाई जानकारी गराएमा ।

(घ) संस्थालाई हानि-नोक्सानी हुने कार्य गरेमा वा नैतिक पतन, आर्थिक अनियमितता वा भ्रष्टाचार गरेको अभियोग प्रमाणित भई सजाय पाएको कारण देखाई संस्थाले सदस्यताबाट हटाउने निर्णय गरेमा ।

तर सम्बन्धित सदस्यहलाई सफाइ दिने अवसरबाट बञ्चित गरिने छैन । यस सम्बन्धी अन्तिम निर्णय गर्ने अधिकार वडा समितिको सिफारिसमा नगरपालिकामा हुनेछ ।

(ङ) नेपालको प्रचलित कानूनले निषेध गरेको कार्य गरेमा ।

९. संस्था गठन एवं कार्य संचालन विधि: संस्थाको गठन एवं कार्य संचालन विधि देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) निश्चित भौगोलिक क्षेत्रका व्यक्तिहरूको सर्वसम्मत निर्णयबाट टोलको क्षेत्र निकर्यौल गरेपछि सम्बन्धित टोल भेलाको सर्वसम्मत वा सो नभएमा बहुमतको उपस्थितिमा संस्था गठन गरिनेछ ।

(ख) टोल विकास संस्था गठन गर्न उपस्थित भएका व्यक्तिहरूले गरेको सर्वसम्मत निर्णयको आधारमा एक-एक जना अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष र सचिव र अन्य घरधुरीहरू सदस्य हुनेछन् ।

(ग) अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष र सचिव मध्ये कम्तिमा १ जना महिला हुनेछ ।

१०. संस्थाका पदाधिकारीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार

संस्थाका पदाधिकारीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछन् :

(क) अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- १) संस्थाको नियमित बैठक बोलाउने ।
- २) बैठकको अध्यक्षता गरी बैठक संचालन गर्ने ।
- ३) बैठकमा अनुशासनको पालन गर्न लगाउने र छलफलका विषयहरू टिपोट गर्ने वा गर्न लगाउने ।
- ४) छलफल हुँदा सबैको विचार संकलन गर्ने र सर्वसम्मत निर्णय गर्न पहल गर्ने ।
- ५) निर्णयहरू लागु गर्ने र गर्न लगाउने ।
- ६) सचिव र कोषाध्यक्षलाई आवश्यकताअनुसार सहयोग पुर्याउने ।
- ७) संस्थाले आर्जन/ प्राप्त गरेको नगद वा जिन्सी सामानको सुरक्षाको प्रबन्ध मिलाउने ।
- ८) आवश्यक कार्यमा संस्थाको प्रतिनिधित्व गर्ने वा गराउने ।
- ९) विशेष बैठकको आवश्यकता परेमा सबै सदस्यहरूको सहमतिमा बैठक बोलाउने र सो को जानकारी वडा समितिलाई दिने ।

(ख) संस्थाको सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- १) अध्यक्षको आदेशअनुसार बैठक बोलाउने ।
- २) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने ।
- ३) एकतिहाइ सदस्यहरूले विशेष बैठकका लागि लिखित माग गरेमा विशेष बैठक बोलाउने ।
- ४) बैठक पुस्तिकामा उपस्थित गराउने ।
- ५) छलफलका प्रस्तावहरू संकलन गरी बैठकमा पेश गर्ने र बैठकको निर्णय प्रमाणित गराउने ।
- ६) संस्थाका क्रियाकलापका बारेमा सदस्यलाई जानकारी गराउने ।
- ७) तोकिएका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

(ग) संस्थाका कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- १) संस्थाले गरेको आर्थिक कारोबारको लेखापरीक्षण गराउने ।
- २) बैंकमा संयुक्त रूपमा खाता संचालन गर्ने ।

- ३) अन्य सदस्यहरूसँग समन्वय गरी सहयोग लिने दिने ।
- ४) संस्थाको नगद र जिन्सी सामानको जिम्मा लिई सुरक्षा गर्ने ।
- (घ) संस्थाका सदस्यहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार :
- १) नगरपालिका/ वडा समितिसँग भएको साझेदारी पत्रमा उल्लेखित सर्त अनुसार गर्नुपर्ने कामहरू गर्ने ।
- २) संस्थाको हिसाबकिताब चेक गर्ने ।
- ३) संस्थाका पदाधिकारीहरूले गरेका कामको मूल्याङ्कन नियमित रूपमा गर्ने ।
- ४) संस्था संचालनका लागि आवश्यकता अनुसार नीति बनाउन सहयोग गर्ने ।
- ५) बैठकमा उपस्थित भई प्रत्येक छलफलमा भाग लिने ।
१३. आर्थिक व्यवस्था
- (क) संस्थाको देहाय बमोजिम आर्थिक स्रोत हुनेछ :
- सदस्यताबाट प्राप्त शुल्क ।
 - सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाबाट प्राप्त हुने अनुदान ।
 - संस्थाको क्रियाकलापको सिलसिलामा प्राप्त हुने आय वा पुरस्कार ।
 - अन्य आम्दानी ।
- (ख) प्रत्येक वर्षको साउन १५ गतेसम्म टोल विकास संस्थाको वार्षिक प्रतिवेदन (कोषको आयव्यय, टोलका योजना संचालन लगायत समग्र गतिविधी समेटिएको) वडा समितिमा पेश गरी सोको जानकारी नगरपालिकामा समेत पठाउन पर्नेछ ।
- (ग) संस्थाको नाममा प्राप्त वा खरीद चल-अचल सम्पत्तिको परिचालन र प्रयोग तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
१४. कार्यसमिति तथा पदाधिकारीको राजीनामा
- (क) समितिका सदस्यहरूले आफ्नो पदबाट राजीनामा दिन चाहेमा अध्यक्ष समक्ष दिन सक्नेछन् ।
- (ख) अध्यक्षले आफ्नो राजीनामा सचिव मार्फत संस्थाको बैठकमा पेश गर्नुपर्नेछ र सो उपर संस्थाले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ ।
१५. कार्य समितिलाई आविश्वासको प्रस्ताव

- १) कार्य समितिका अध्यक्ष एवं पदाधिकारीहरू उपर अविश्वास लागे यथोचित कारण देखाई संस्थाका ६०% सदस्यहरूले विशेष साधाणसभा राखी अविश्वासको प्रस्ताव पेश गर्न सक्नेछन् । अविश्वासको प्रस्ताव उपर छलफल गरी हुने निर्णयमा भए सम्म सर्वसम्मत नभए बहुमतबाट गर्न जोड दिइनेछ ।
 - २) संस्थाको उद्देश्य विपरित कार्य गरेमा वा तोकिएको काम, कर्तव्य र अधिकार बमोजिम कार्य नगरेमा सम्बन्धित वडाको वडा समितिले एकपटक मनासिब माफिको मौका दिई सचेत गराउने छ र सचेत गराइएको १ (एक) महिनासम्म पनि पालना गरेको नपाईएमा सम्बन्धित वडा समितिको निर्णयले टोल विकास संस्था भंग गर्न सक्नेछ ।
 - ३) टोल विकास संस्थाले वडा समितिले दिएको निर्देशन पालना नगरेमा वा विकास निर्माणमा अवरोध खडा गरेमा सम्बन्धित वडा समितिको निर्णयबाट सम्बन्धित पदाधिकारीलाई बरखास्त वा टोल विकास समितिलाई नै भंग गर्न सक्नेछ ।
१६. विविध
- (क) विधान संशोधन गर्नुपर्ने भएमा कार्य समितिको निर्णयबाट पारित गरी वडा समितिमा पेश गर्नुपर्ने र सम्बन्धित वडा समितिले उक्त विधान संशोधन गर्नुपर्ने आधार सहित नगरपालिकामा सिफारिस गर्नुपर्नेछ ।
 - (ख) प्रचलित ऐन, नियमहरूसँग बाझिएका बुँदाहरू हदसम्म स्वतः खारेज हुनेछ ।

अनुसूची-२
(दफा ४ को उपदफा १ संग सम्बन्धित)

टोल विकास संस्थालाई नगरपालिकामा दर्ता गर्ने निवेदनको नमुना

मिति :.....

श्रीमान् कार्यकारी अधिकृत ज्यू,
बाणगंगा नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
बाणगंगा, कपिलबस्तु ।

विषय : टोल विकास संस्था दर्ता गर्ने सम्बन्धमा ।

उपरोक्त सम्बन्धमा यस नगरपालिकाद्वारा संचालित वडा नं..... को
..... टोलमा गठन गरिएको टोल विकास
संस्थालाई नगरपालिका कार्यालयमा दर्ता/सूचिकृत गरिदिनुहुन
अनुरोध गर्दछु । यस टोल विकास संस्थाको क्षेत्र निम्न उल्लेखित
चार किल्लाभित्र सिमित रहनेछ ।

पूर्व सिमाना :.....

पश्चिम सिमाना :.....

उत्तर सिमाना :.....

दक्षिण सिमाना :.....

अध्यक्षको नाम :

टोल विकास संस्थाको नाम :

ठेगाना :

अनुसूची-३
(दफा ४ को उपदफा १ संग सम्बन्धित)
दर्ता प्रमाण-पत्रको नमूना

बाणगङ्गा नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

बाणगंगा, कपिलबस्तु
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

प्रमाण-पत्र

बाणगङ्गा नगरपालिका वडा नं. स्थित मा गठन भएको टोल
विकास संस्थालाई यस कार्यालयमा मिति मा दर्ता गरी यो प्रमाण-पत्र प्रदान गरिएको छ ।

यस नगरपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, शहरी सुशासन लगायतका क्षेत्रमा यस टोल विकास
संस्थाको सहभागिताको अपेक्षाका साथै उत्तरोत्तर प्रगतिको शुभकामना व्यक्त गर्दछौ ।

.....
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

.....
नगर उपप्रमुख

.....
नगर प्रमुख

मिति: / /

मिति: २०७९ असार ३१ गते शुक्रबार

आज्ञाले,
टेकराज पन्थी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत